

הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים

לפי חוק רדיפות הנאצים, תשי"ז—1957, זכאים נפגעים בבריאות, שדרגת נכותם אינה פחותה מ-25%, לקבל תגמולים מאוצר המדינה, אם עלו לארץ לפני 1.10.1953 והם אזרחי ישראל לפחות מ-1.4.1957, ואילולא הנאמר בהסכם השילומים היו זכאים לתגמולים מגרמניה בעד הנזק. הטיפול בבקשות הנכים הוטל על הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים שבמשרד האוצר בתל אביב, שמנהלה הוא רשות מוסמכת לצורך ביצוע החוק.

במאוס ובנובמבר 1967 בדק משרד מבקר המדינה בלשכה לשיקום הנכים בתל אביב את הסדרים הכרוכים בטיפול בתביעות של הנכים ובביצוע התשלומים (על ביקורת קודמת ראה דו"ח שנתי 13, עמ' 62).

1. המועד האחרון להגשת תביעה לתגמול — לפי החוק המקורי ה-19.4.1959 — נקבע בחוק נכי רדיפות הנאצים (הארכת מועד), תשי"ט—1959, ב-16.8.1960, אלא אם הרשות המוסמכת תאריך את המועד להגשת תביעה, על פי בקשת התובע, אחרי שמצאה טעם מיוחד לסיבת האיחור. עד 31.3.1967 הוגשו 38,500 תביעות, מהן 9,000 אחרי 16.8.1960. מבין 9,000 תביעות אלה —

האריכה הרשות המוסמכת את המועד לגבי	1,935 תביעות ;
דחתה	3,133 תביעות ;
החלה בדיון אך עד 31.3.1967 לא סיימה אותו לגבי	780 תביעות ;
לא דנה עד 31.3.1967 בבקשות להארכת המועד לגבי	3,152 תביעות.

— הטיפול בבקשות להארכת המועד התחיל באיחור ונעשה באטיות. מבין 3,152 הבקשות, שהדיון בהן לא התחיל עד 31.3.1967, היו כ-700, שהתקבלו בלשכה עוד לפני 1965, וכ-1,400, שהתקבלו בשנת 1965. בבדיקת מדגם, שעשתה הביקורת לגבי 200 הבקשות מבין 700, שהתקבלו עוד לפני 1965, התברר, שהלשכה — תוך טיפול בבקשות אלה לאחר מאוס 1967 — הגיעה למסקנה, שחלק מהתובעים כלל לא היו זכאים לתגמולים, כיוון שתנאי החוק אינם חלים עליהם, ושחלק אחר לא הגיש את המסמכים הדרושים להוכחת הטענות. הביקורת הצביעה על כך, שאילו ניתן לבקשות טיפול ראשוני עם קבלתן, אפשר היה להגיע מיד לאותן התוצאות, שאליהן הגיעה הלשכה לאחר עיכובים בלתי סבירים. ביחס לבקשות, שהדיון בהן עוד לא התחיל, דרשה הביקורת מהלשכה, שתערוך בדיקה ראשונית בקצב מזורו. בעקבות הביקורת עיבדה הלשכה תכנית לפעולה זו, ועד סוף דצמבר 1967 הסתיימה הבדיקה הראשונית של כל הבקשות שהתקבלו בלשכה.

— עיכובים בלתי סבירים היו גם בתהליכי הטיפול הענייני בתביעות. בבדיקת מדגם של כ-150 תיקים העלתה הביקורת, שלגבי 20 מהם היו הפסקות ארוכות בין פעולה לפעולה עוד בשלב הראשון של הטיפול, שהוא בדיקת המסמכים שהוגשו ושמיעת התובע ועדיו : הפסקה של בין שלושה לשישה חודשים ב-12 תיקים, והפסקה של שבעה חודשים ומעלה בשמונה תיקים. הביקורת הצביעה על כך, שלא היה מעקב שיטתי אחרי

התקדמות הטיפול בתביעות, וכיוון שלא היה רישום על שלבי הפעולה השונים, גם לא היה בידי מנהל הלשכה וסגנו המכשיר הדרוש לפיקוח יעיל על קצב הטיפול בתיקים. בעקבות הביקורת הוטל על עובדי הלשכה לרשום את פרטי פעולותיהם ואת תאריכי הטיפול.

2. לפי החוק ישולמו התגמולים מ-1 באפריל 1954, ולכן מגיע לכל זכאי לתגמולים, עם אישור בקשתו, נוסף על התשלומים לתקופה שמכאן ולהבא, תשלום גם לתקופה מ-1.4.1954 עד לתאריך אישור בקשתו.

— בדבר מועדי התשלום לא נקבעו הוראות, לא בחוק ולא בתקנות, אף לא במידה שהחוק איפשר התקנת תקנות לצורך זה, ולפי זה — בהעדר הסדר חוקי אחר — היה על האוצר לשלם לכל חובע, בתשלום אחד, מיד עם אישור התביעה, את מלוא הסכום בעבור התקופה שעברה. האוצר אמנם נהג כך בכל מקרה, שהזכאי תבע את התשלום המידי של סכומי התגמולים שהצטברו כדי להשתמש בהם לשיקום, לטיפול רפואי או להתזרז חובות וכיוצא באלה, אולם ביתר המקרים הוא נהג לשלם את ההפרשים — בדרך כלל כ-9,000 ל"י לכל מקרה — בשיעורים חודשיים של 1,000 ל"י. ב-31.10.1967 הגיע הסכום, שהאוצר היה חייב ל-427 זכאים, על חשבון תגמולים לתקופה שעברה, ל-1,609,000 ל"י.

האוצר הסביר, שאופן זה של תשלומים בעבור התקופה שעברה הונהג בתחילת פעולתה של הלשכה על פי שיקולים, שהיו כרוכים בהזרמת מזומנים לשוק; באפשרויות המימון של התשלומים; ובמידה מסוימת אף במגמה של שמירה על האינטרסים של הנכה. לדעת הביקורת, אין בטעמים אלה כדי להצדיק את אי מילוי החובה לתשלום מידי. מאז הביקורת בשנת 1960 (ר' דו"ח שנתי 11, עמ' 96) לא נתעוררה שוב שאלת המימון של התביעות, מאחר שהמדינה הקציבה את האמצעים הדרושים לכך כל שנה. יתרה מזו, לא היה בסכומים אלה כדי להשפיע השפעה ניכרת על המצב המוניטרי במדינה. גם מוטל בספק, אם שיקולים מהסוג האמור התאימו להוצאה זו, שהיא בעלת אופי סוציאלי מובהק, מה עוד שבדרך כלל עבר זמן רב — וכפי שממצאי הביקורת מראים, לעתים קרובות זמן רב מדי — עד שהלשכה דנה והחליטה בתביעות.